

Fra nasjonalstat til globalisert stat: Den norske staten siden Seip.¹

(2013) 'Fra nasjonalstat til globalisert stat: Den norske staten siden Seip' *Nytt Norsk Tidsskrift* 30 (1): 53-60.

Iver B. Neumann

1

Når tekster blir gått etter i sømmene igjen og igjen, blir de til slutt klassikere.

Klassikeren har per definisjon en resepsjonshistorie som ikke bare er analytisk interessant, men som i seg selv vil komme til å utgjøre et stykke idehistorie. I det intellektuelle liv feirer vi kolleger ved å kritisere deres tekster, og med kritikk menes i denne sammenheng det Kant mente, nemlig en utfyllende analyse som inkluderer ikke bare resonnementers innhold, men også deres forutsetninger.

Jens Lauritz Arup Seip holdt for et halvt hundre år siden, den 14. september 1963, et feiret foredrag i Studentersamfundet, "Fra embedsmannsstat til ettpartistat", som definitivt er kritikk verdig. Hovedtesen var at den norske stat utvikling fra 1814 best kunne forstås å falle i to stadier, ut fra hvem som bemannet den – først et embedsmannsstadium, dernest et ettpartistadium. Foredraget ble året etter publisert som førsteessay i samlingen som bærer tittelen *Fra embedsmannsstat til ettpartistat og andre essays*. Mitt forehavende her er å kritisere og oppdatere denne teksten, en tekst som har vært retningsgivende for statsforståelsen i og av Norge i et halvt århundre.

¹Foredrag holdt i Det norske Studentersamfund, 2. mars 2012. Takk til Johan Bjerkem for invitasjon til å oppdatere Seip. Takk til Morten Skumsrud Andersen, Halvard Leira og salen for kommentarer og til Norges Forskningsråds 1814-program for økonomisk støtte.

Jeg vil først og fremst kritisere Seip for hans nasjonalisme, som leder ham ut i sterkt politisert adferd, der han uten å blues spenner sin vitenskapelige gjerning foran sin politiske kjerre.² Jeg peker dernest på at Seips kringvernsargumentasjon på vegne av den norske stat viste seg å være del av en siste, nasjonal krampetrekning.

Transnasjonale prosesser har slått så sterkt inn i den norske stat at det gir liten mening å snakke om norsk statsform i isolasjon fra europeiske og globale prosesser, slik Seip gjorde. Vi har å gjøre med et europeisk ujevnt fenomen, som i Norge er forholdsvis sterkt, nemlig overgangen fra en sosialdemokratisk til en neoliberal styringsrasjonalitet. Vi har allerede en god stund, vel siden begynnelsen av 1980-tallet, befunnet oss i et nytt stadium i den norske stats historie, et stadium som kommer i tillegg til Seips, nemlig den globaliserte stat.

2

Kritikken av Seips utviklingsperspektiv på den norske stat har stort sett har vært en gradskritikk og en stadiiekritikk. Gradskritikken var forutsigbar og ikke spesielt spennende. Den dreiet seg stort sett om at norske historikere med Arbeiderpartisympatier ikke likte at et medlem av Sosialistisk Folkeparti anklaget deres parti for å drive et ettpartisystem. Det er noe humørløst over kritikken – det skulle ha vært klart allerede under Den kalde krigen, og det synes krystallklart for selv den mest humørløse i dag – at Seip brukte dette retoriske grepet for å få oppmerksomhet om perspektivet og dermed skape debatt. Alle som har drevet intellektuelt nybrottsarbeid

² Her trekker jeg på Neumann 2001. Jeg vil ikke ta for meg andre deler av Seips produksjon om den norske staten, så som hans polemikk med juristene om overprøvingsretten (se Smith 1993).

vet at det må fyres av noen varselsraketter om man skal få oppmerksomhet om noe nytt. Varselsraketter er ikke spesielt treffsikre – det er ikke målskyting de er lavet for – og dermed blir det noe patetisk over kritikk som går ut på at de ikke når sitt mål. Stort mer er det kanskje ikke å si om akkurat den typen kritikk av Seips foredrag og perspektiv.

Stadiekritikken er potensielt mer interessant. I 1998 publiserte Rune Slagstad en bok, *De nasjonale strateger*, der han forsøkte å revidere Seip. Slagstads tese var at den norske stats historie best kunne forstås å falle i tre stadier, snarere en i to: embedsmannsstaten, venstrestaten, ettpartistaten eller arbeiderpartistaten. Seip ville neppe ha opplevet kritikken som grunnleggende. I ”Fra embedsmannsstat til ettpartistat” kjørte han riktignok retorisk frem de to bokstavrimende stadiene i tittelen, men i teksten opererer han helt eksplisitt med tre stadier, epoker eller tidsaldre. For å sitere:

Tiden fra 1814 til 1884 var på et vis vårt adelsveldes tid, -- et embedsvelde. Den neste epoke – fra 1884 til 1945 – var det næringsdrivende borgerskaps tidsalder. [...] jeg bruker betegnelsen *flerpartistaten* om den forfatning som avløste embedsmannsstaten (Seip 1963: 14).

Efter embedsmannsstat, flerpartistat. Efter flerpartistat, enpartistat. Også hos Seip er det altså snakk om tre stadier. Nok av stadiekritikk.

La oss heller snu oss mot *forutsetningene* for Seips argument.³ Jeg skal konsentrere meg om én av dem, nemlig Seip som mytedanner. Her vil det kanskje rykke i kroppen på dem som er flasket opp med Seip. Er ikke Seip mytedøderen, ikke myteskaperen? Er ikke Seip mannen som er blitt sitert i et hundretalls masteroppgaver på at nasjonalismen simpelthen er et vikarierende motiv for individer og grupper som er ute etter å mele sin egen kake? Joda, men han er overhodet ikke fri for det han kritiserer andre for. Seip var like mye politiker som han var historiker. Hans foredrag var så til de grader historier om fortiden skrevet i termer av nåtiden. De var polemisk rettet mot løpende politiske prosesser nesten alle sammen. ”Fra embedsmannsstat til enpartistat” var selvfølgelig et rasende angrep på Arbeiderpartiet og på spesifikke Arbeiderparti-politikere, først og fremst Einar Gerhardsen, men essayet var også mytedannende omkring det som var et av den tids største politiske stridsspørsmål og femti år senere fortsatt er det, nemlig spørsmålet om norsk medlemskap i den europeiske union. Foredraget munner ut i at Seip maner til motstand mot den ufrihet den europeiske union representerer. Det frie Norge eksisterte bare i tiden «mellom embedsmannsstaten og ettpartistaten», eller som han formulerer det, mellom union og union. Før 1884 var det union. Etter 1945, hevder Seip, går det atter mot byråkatiets og unionens ufrihet, og så avslutter han ”Fra embedsmannsstat til ettpartistat” med å mane til motstand mot unionen, i frihetens navn.

Dette er myteskaping, og myteskapingen går som en rød tråd gjennom Seips forfatterskap. I den lille essaysamlingen der ”Fra embedsmannsstat til ettpartistat” ble trykt opp –*Fra embedsmannsstat til ettpartistat og andre essays* – følges tittelforedraget av et essay som heter «Friheten i gave». Av de mange siteringsverdige

³ Det følgende trekker på Neumann 2001.

passasjene hos Seip, er det følgende, fra det som opprinnelig var en bokanmeldelse av Sverre Steens *1814*, en av mine absolutte favoritter:

Ethvert folk har sine nasjonale myter. Også vi har våre. En av dem er forestillingen om hvordan det frie Norge ble til. Den går ut på at ‘nasjonalånden’ hos nordmennene i 1814 var blitt så klar og bevisst at den ‘i det avgjørende øyeblikk da folket ved et maktsprog ble løsgjort fra den tilvante ledelse og stilt i det fri, visste å velge sitt mål og finne veiene frem til det’. Slik skrev Ernst Sars, og han hadde en hensikt med det han skrev. Denne tolkning av det som skjedde i 1814, har spilt en viktig rolle både for den nasjonale selvheldelse så lenge unionen med Sverige varte, og i den indre partikamp. Det er historikernes lodd både å skape myter og å tilintetgjøre dem. Det siste har Sverre Steen gjort i sin bok ‘1814’ (Seip [1952] 1963: 43).

Den myten Steen ifølge Seip har tilintetgjort, var at det skulle finnes en organisk utvikling i folkets nasjonalfølelse som førte til at den norske nasjon i 1814 simpelthen inntok den politiske posisjon som historien hadde i vente for dem. Seips lesning er snarere at “Med Christian Fredrik som konge i Norge og arving til Danmark var den gamle dansk-norske union en naturlig utgang, ja den eneste naturlige utgang” på vårens begivenheter, og at man derfor må kunne si at “norsk selvstendighet ble skapt av kjærlighet til Danmark” (Seip [1952] 1963: 45). Seip feirer mytedøderen Steen, og avslutter essayet med å spørre: “Men hva så med den heroiske myte? Skal vi kalle det et tap at den er blitt borte? Siden 1905 har den neppe hatt noen politisk funksjon, og vil neppe bli savnet av den grunn” (Seip [1952] 1963: 50).

I *Fra embedsmannsstat til ettpartistat og andre essays* inngår det også en anmeldelse av Oscar IIs norske memoarer, først publisert i 1962, altså for nøyaktig 50 år siden og året før foredraget ”Fra embedsmannsstat til ettpartistat” ble holdt.

Publikasjonstidspunktet falt midt i den første av etterkrigstidens norske Europa-debatter. I anmeldelsens crescendo binder Seip to historiske unioner – det svensk-norske dobbeltmonarki og EEC - sammen til ett uniert unionsbegrep, som følger:

I virkeligheten var sterke krefter i Norge gjennom store deler av det 19. århundre tilhengere av unionen med Sverige. Embedsstand og forretningsstand var i flere tiår tilbøyelig til å ønske en fastere utbygd union, på samme måte som i dag en koalisjon av byråkrati og kapital er opptatt med å bringe oss inn i en vest-europeisk union. Et byråkrati liker å innordne seg, og en forretningsstand lar seg sjelden dupere av nasjonale følelser. [...] Stakkars Oscar. I mangel av seier var han vant til å ta til takke med den skadefryd han oppnådde ved å forestille seg hvorledes hans fiender – ondsinnede folk alle sammen – ville bli truffet av kommende ulykker, og dømt av fremtidens historikere. Det ville gledet ham å se det norske folk, dette ‘forherdede’ og ‘innbilske’ folk som han foraktet av hele sitt hjerte (for en lettelse hver gang kongevognen rullet ut av Østbanestasjonen!), – det ville gledet ham å se dette folk bli tatt av en sterk hånd, manøvrert inn i en europeisk union, og endelig tuktet (Seip [1962] 1963: 76-77).

Her har man et eklatant eksempel på hvordan myter skapes. Enkle binære opposisjoner binder sammen to vidt forskjellige politiske fenomener ved hjelp av et begrep, i dette tilfellet union. Alliansen “embedsstand og forretningsstand”, re-

presentert som “en koalisjon av byråkrati og kapital”, som “unionen”, som “kongen”, står mot “folket”. De førstnevnte vil gjerne innordne seg, de sistnevnte reiser seg mot forsøk på tukt. I og med at det historiske fenomen (dobbelmonarkiet) som det samtidige (EEC) bindes til allerede er desavouert i norsk politisk diskurs, er effekten av denne sammenbindingen at også det samtidige - EEC - desavoueres.

Makt er et *produktivt* fenomen - det skaper fenomener der de før ikke fantes. Seip selv nikker i retning av historikerens makt, og ganske spesielt sin egen, når han skriver at “Det er historikernes lodd både å skape myter og å tilintetgjøre dem”. I 1952 skrev han om den “heroiske myte” - at det norske folk vant sin selvstendighet mot alle odds - at den neppe lenger hadde noen “politisk funksjon”, men ti år senere har han altså *selv* funnet en politisk funksjon eller oppgave for myten om den norsk-svenske unionen og dets historie, nemlig å likestille den med EEC. Her – og ved en rekke andre anledninger der Seip brukte den norsk-svenske “unionshistorien” i politisk instrumentelt øyemed for å stemple EEC som et byråkratisk, anti-folkelig prosjekt – er det Seips selvvalgte “lodd” å opptre som det han selv kaller *myteskaper*.

Som ledende historiker var Seip i en allerede bemektiget og dermed perfekt posisjon til å gjøre det vitenstrekket det er å sammenføre de to historiske fenomenene det her er tale om i begrepet “union”. Seips vitenstrekk viste seg da også å bli produktivt for hans politisk medsammensvorne. De likhetstegn som Seip her skapte ut av den løse luft, mellom staten og unionen på den ene siden, og folket og Norge på den annen, og

den sentrale plass han gir denne binære opposisjonen i norsk politisk historie, skulle bli nei-sidens begrepsmessige hovedressurs.⁴

En forutsetning for at mitt resonnement så langt er holdbart, er selvfølgelig at de to historiske unioner det er tale om, unionen Norge/Sverige på 1800-tallet og den europeiske union, faktisk ikke er like, men snarere forskjellige. Et første sted å undersøke om dette er tilfelle, er hos Seip selv. I sitt hovedverk skriver han imidlertid forholdsvis lite om unionens beskaffenhet utover at “I formen var unionen et kongefellesskap” ([1981] 1997: 29). EEC er ikke et kongefellesskap. Det historiske likhetstegn som Seips politiske intervensjoner hviler på, er at man kan sette et likhetstegn mellom “konge”, “en koalisjon av byråkrati og kapital” og “union”. Men *ut fra Seips egne forutsetninger* er det umulig å få denne ligningen til å gå opp. Det likhetstrekk som Seip setter mellom de to historiske unionene, hviler altså på det Seip selv kaller en myte, og det må derfor være en rimelig og immanent kritikk å kalle også Seips egne essays for mytemakeri.

4

⁴Seip skrubbet ikke. Annetsteds i *Fra embedsmannsstat til ettpartistat og andre essays*, i et essay med den talende tittel «Patrioter i nød», vek Seip ikke engang tilbake for å sette likhetstegn mellom motstand mot unionen på 1800-tallet og motstand mot Nazi-Tysklands okkupasjon av Norge 1940-1945. Begge falanger var, hevder Seip, «motstandsmenn», som utgjorde en «hjemmefront». “Og datidens [1815-1818] Paal Berg var ingen annen enn [...] Herman Wedel”, skriver Seip ([1954] 1963: 56). På den ene side setter altså Seip likhetstegn mellom motstanden mot union på 1800-tallet og motstanden mot Nazi-okkupasjonen 1940-1945. På den annen side setter Seip likhetstegn mellom motstanden mot union på 1800-tallet og motstand mot den europeiske union. Dersom et fenomen er likt to andre, er de to andre også like. Det følger logisk av Seips utsagn at for ham er norsk motstand mot nazismen og norsk motstand mot den europeiske union to sider av samme sak. Her er vi hinsides vitenskap og langt borte fra normalpolitikken over forbi mytemakeri. Dette er sjikane. At Seips eftermæle ikke er blitt plettet av at han drev med den slags, skyldes kanskje at det dreier seg om essays som opprinnelig ble publisert i forskjellige sammenhenger, på forskjellige tidspunkter, men det er også et faktum av Seip selv valgte å samle dem i én utgivelse. Dermed blir det også kritikerens selvsagte oppgave å analysere dem som én tekst.

Politikeren Seip raste altså mot den europeiske union, og historikeren Seip gikk i politikeren Seips tjeneste. Det historikeren Seip dermed avskar seg selv fra å se, var den europeiske integrasjons analytiske betydning for Seips eget studieobjekt, den norske staten. Nå kan jo ikke Seip klandres for ikke å ha plukket opp dette for et halvt hundre år siden, på den tiden da ”Fra embedsmannsstat til ettpartistat ble fremført”, men mannen døde så sent som i 1992, og det finnes meg bekjent ikke noe skriftsted der han forsøkte å tenke analytisk om betydningen av europeiske integrasjon for den norske staten. Den oppgaven er det oss andre som må ta oss av.

Europeisk integrasjon viste seg å være en forløper for et generelt politisk fenomen, den såkalte globaliseringen. På begynnelsen av 1980-tallet var majoriteten av mennesker på denne jord for første gang å finne i byer. Legger man til den raskt økende strømmen av mennesker, varer og tjenester, får man en global situasjon der en spesifikk type økologisk system, landsbygda, vek for en annen, byen, som menneskehetens representative habitat. Dette er en generell situasjon som ikke kan unngå å forandre parametrene for andre sosiale fenomener, så som statens beskaffenhet. Det er faktisk en enda mer revolusjonerende situasjon enn den parlamentarismen i 1884 sprang ut av og var en del av, nemlig flytting fra landsbygd til by, inkorporeringen av bønder i samfunns- og statsliv i stadig større grad. Om det var bøndernes ankomst som markerte 1884-skiftet og arbeidernes ankomst som markerte 1945-skiftet, er det *verdens* ankomst, ikke bare som medierte og redigerte bruddstykker, men som mennesker, varer, lukter og smaker, som setter et skille mellom Arbeiderparti-staten og den globaliserte staten. Transnasjonale prosesser av alle slag begynte å sette sitt preg på samfunnet, men også på statens praksiser. Åpningen av Norge var ikke bare en åpning mot verden, men bokstavelig talt en åpning av samfunnsrom. I mine første studentår, stengte Oslo

klokken 23.00. Norge stengte en uke i påsken. Arbeiderpartistaten holdt rett og slett samfunnet låst og lukket store deler av døgnet. For dem som er opptatt av produksjon, er dette et overflatefenomen, for det dreier seg om forbruk, ikke produksjon. Men akkurat her ligger noe av poenget. Åpningen av samfunnet var et symptom på et generelt skifte i styringsmentalitet, bort fra å prioritere butikkansatte som gruppe, i retning av å prioritere individet.

I liberal selvforståelse er det her snakk om en frigjørende prosess. Statsskikken går bort fra formynderi og barnepikementalitet, i retning styrking av individets autonomi. Dette er jo ikke direkte galt – vi er mange som ikke har lyst til å gå og legge oss klokken 11 en lørdag og som ser det som en viktig vinning at Arbeiderpartiet ble presset ut av posisjon slik at samfunnet kunne åpnes – men det er likefullt en grunn lesning. Sett fra statens side er poenget at ting blir produsert og at orden opprettholdes. Spørsmålet er så hvordan dette best kan gjøres. Arbeiderpartistatens svar var tung sosial kontroll. Etter nesten et halvt hundre år, var det programmet dødt. Ikke bare i Norge, men i så godt som alle de land der sosialdemokratiet hadde stått sterkt, viste 1970-tallet seg å bli en svanesang for kraftsosialismen (se Brandal, Bratberg og Thorsen 2011). I Storbritannia, Sverige, Danmark, delvis også i Vest-Tyskland, altså i alle de landene som hadde vært den norske sosialdemokratiets referansestater (og dette er selvfølgelig en påminnelse om at det ville være en grov feil å snakke om denne bevegelsen som nasjonal), ble kraftsosialismen feiet bort av neoliberalismen.

Den neoliberale statens styringslogikk gikk ut på å styre indirekte. De historiske forutsetningene for dette var åpenbare. I vest-europeiske land har staten, gjennom allehånde styringssystemer så som skole og NRK og statspenetrerte organisasjoner som

Norsk Folkehjelp og Røde Kors, kolonisert en så stor del av vår leveverden at den i forholdsvis trygg forvisning om hvordan det vil oppføre seg, kan overlate individet til seg selv. Et eksempel fra Makt- og globaliseringsutredningens sluttrapport, *Regjering i Norge*, skulle være anskueliggjørende (Neumann & Sending 2003: 9-10).

Eksempelet gjelder oversendelsen av meldingen *Resept for et sunnere Norge* fra Helsedepartementet til Stortinget i 2003. Under overskriften «Bli din egen helseminister!» skrev Aftenposten den 11. januar 2003 følgende om daværende helseminister Dagfinn Høybråten og meldingen:

Hovedbudskapet er at ikke bare Høybråten, men alle landets innbyggere i praksis er ”helseministre”. ”Den som kan gjøre mest for å påvirke egen helse, er deg selv. Vår oppgave er å legge til rette for at de sunne valgene ligger snublende nær”, sier Høybråten. [...] Tross 179 sider med strategi for å skape et friskere folk, tar Høybråten ikke imot Aftenpostens utfordring om å gi en resept på hvordan Ola og Kari bør oppføre seg på en ganske vanlig dag: ”Jeg er ikke tilhenger av å diktere hvordan folk skal leve, men er tilhenger av å spre kunnskap og legge til rette for egne valg. Det verste jeg vet er diktat fra et statlig moralpoliti”, sier Høybråten. Ekspertene og interesseorganisasjoner har kommet med tallrike innspill underveis.

Her har vi et kroneksempel på den neoliberale styringslogikken som fra begynnelsen av 1980-tallet i økende grad har preget norsk statskikk, uavhengig av regjeringers beskaffenhet. Stikkordene er indirekte maktutøvelse. Merk spesielt følgende fem temaer. For det første er ’regjering’ ikke bare et spørsmål om at Regjeringen styrer landet, men også om at hver enkelt av oss forventes å regjere oss selv – å ’bli vår egen

helseminister'. For det andre kan man peke på konkrete personer og institusjoner som forsøker å komplettere sin direkte styring med indirekte styring. Det som skjer her, er at helseministeren og det departementet han leder forsøker å utøve makt ved å utstede detaljerte instruksjoner om hvordan vi skal og ikke skal leve. For det tredje forsøker regjeringens representant å skjule sin egen virksomhet ved å presentere sitt diktat om hvordan vi skal leve som noe annet: «Det verste jeg vet er diktat fra et statlig moralpoliti», sa faktisk Høybråten, der han var fanget *in flagranti* med pekefingeren høyt hevet. For det fjerde er denne formen for indirekte styring avhengig av at det finnes en underskog av kunnskapsprodusenter og overvåkere av vårt levesett som kan formulere og kontrollere at vi lever «normalt»: «Eksperter og interesseorganisasjoner har kommet med tallrike innspill underveis». For det femte er ikke dette noen særnorsk utvikling. Det dreier seg om en alleuropeisk, og i økende grad global, utvikling i retning av mer indirekte styring, av helse så vel som av mye annet.

Den neoliberale styringslogikken er, i Norge som i Storbritannia som i Danmark og i økende grad til og med i Sverige, et generelt politisk prosjekt, drevet frem blant annet av et sosialdemokrati som valgte å møte konkurransen fra andre politiske krefter ved å bli som sine konkurrenter. Tony Blair og Jens Stoltenberg, som begge er sosialdemokratiske ledere, er to av de politikerne som har stått aller mest sentralt i neoliberaliseringen av den britiske og den norske staten.

Det nye stadium i den norske statens historie er ikke, som de foregående, et resultat av at nye nasjonale grupper innforlives i politikken. Det er ikke snakk om et eliteskifte. Politikerne forblir de samme.

Det som forandres, er to ting. For det første er det et skifte i styringslogikk.

Førstelinjen er ikke lenger direkte styring med hele samfunnet, men derimot indirekte styring med individet. Direkte statlig kontroll kommer først med full styrke når indirekte kontroll feiler. For det annet er det et skifte bort fra at staten kontrollerer et nasjonalt definert felt, over til en situasjon der den norske staten utgjør en node i et globalisert styringsnettverk. Stater har alltid hatt statssystemet som en handlingsbetingelse. Det nye ligger i den helt direkte og umiddelbare avhengigheten. Den norske staten kan i noen grad dempe denne avhengigheten ved å falle tilbake på oljepenger. Det er nok også en viktig grunn til at denne problematikken ikke er blitt mer presserende analytisk sett. Det er like fullt et faktum at diverse statsanliggende som justering av rente, inntak av migranter, militære doktriner, utviklingsdoktriner, styring av skoleelever, sending av TV-programmer etc. etc. følger andre vestlige lands nærmere og nærmere, i både grad og tid. Kanskje kan Seips metodiske nasjonalisme, komplett med analytiske stillhet omkring det internasjonale, unnskyldes med at han så alt dette, at det var nettopp dette han brukte sine essays på å kjempe mot. Det er et lite overbevisende motargument. Seip var blendet av det nasjonale og så derfor ikke det internasjonale. Hans politiske kamp mot «unionen» ble en analytisk begrensning for måten han grep den norske stats historie på.

Det at Seips vitenstrekk er grunnleggende politiske, rokker ikke ved at han er og forblir faglig sentral. At han lot politikeren Seip løpe av meg seg hva angikk

samtidsdiagnose, og at han dermed avskar seg fra å forstå at hans samtid mot slutten var grunnleggende preget av europeisk integrasjon og tiltagende globalisering, rokker ikke ved at han fortsatt er en av de beste på hjemmebanen, som var norsk 1800-tallshistorie. Seip nevner det ikke, men sett fra vårt post-nasjonalistiske perspektiv var norsk 1800-tallsnasjonalisme slående lik andre europeiske nasjonalismer. På 1800-tallet var det nye alleuropeiske fenomenet nettopp nasjonalisme. 1800-tallshistorikeren Seip ble smittet av et av sine studieobjekter, og forble 1800-tallsnasjonalist.

De siste femti årene har det nye alleuropeiske fenomenet ikke vært nasjon, men tvert imot integrasjon, de siste tiår også globalisering. Skal man teoretisere om den norske statens utvikling i det halve århundret som er godt siden Seip slapp *Fra embedsmannsstat til ettpartistat og andre essays*, er det nettopp disse prosessene som må stå sentralt. Den sosialdemokratiske staten er blitt avløst av den globaliserte staten.

6

Brandal, Nik., Øivind Bratberg & Dag Einar Thorsen (2011) *Sosialdemokratiet*.

Fortid – nåtid – framtid Oslo: Universitetsforlaget.

Neumann, Iver B. (2001) *Norge – en kritikk. Begrepsmakt i Europa-debatten* Oslo:

Pax.

Neumann, Iver B. & Ole Jacob Sending (red.) (2003) *Regjering i Norge* Oslo: Pax.

Seip, Jens Arup ([1963] 1963) “Fra embedsmannsstat til ettpartistat ” s. 7-42 i *Fra embedsmannsstat til ettpartistat og andre essays*. Oslo: Universitetsforlaget.

Seip, Jens Arup ([1952] 1963) “Friheten i gave” s. 43-50 i *Fra embedsmannsstat til ettpartistat og andre essays*. Oslo: Universitetsforlaget.

Seip, Jens Arup ([1954] 1963) “Patrioter i nød” s. 51-59 i *Fra embedsmannsstat til ettpartistat og andre essays*. Oslo: Universitetsforlaget.

Seip, Jens Arup ([1962] 1963) “Du er Manden” s. 67-77 i *Fra embedsmannsstat til ettpartistat og andre essays*. Oslo: Universitetsforlaget.

Slagstad, Rune (1998) *De nasjonale strateger*. Oslo: Pax.

Smith, Eivind (1993) *Høyesterett og folkestyret: Prøvingsretten overfor lover*. Universitetsforlaget Oslo: Universitetsforlaget.

SLUTT